

que non habent, nec habere possunt quamlibet etiam apparentem oppositionem, aut cum factis experientiae, aut cum principiis a priori, atque idcirco non occurunt ab extrinseco difficultates quae legitimatatem consequentiarum vel minimum obfuscent. Hic vero sumuntur argumentandi principia ex multis mediis et ex aestimatione plurimarum circumstantiarum, tum in testimonii expoundis, tum in ponderandis factis prout naturae facultatem superantibus; quae quidem testimonia vel facta, quanto magis perspicua sunt oculis sensus communis, tanto magis ansam praebent infinitis cavillationibus plus minusve coloratis, ubi ad minutam discussionem descenditur. Praeterea revelationis factum de iis rebus est, quae secundum se transcendunt ordinariam experientiam et ea omnia quae nobis familiaria sunt, ut interim omittam revelationem christianam ea continere, circa quae valde obmurmurat sensualitas hominis propter rectitudinem praceptorum, et valde stupet ratio propter mysteriorum altitudinem. Denique habes colluviem congestorum sophismatum, cloacam dico nunc praesertim undequaque exundantem, cum a multis abhinc saeculis pessimorum quorumque hominum ingenia in hoc unum collineaverint, ut in christianam revelationem tenebras offunderent. Hinc igitur accidit ut non obstante demonstratione vere scientifica existentiae revelationis, eaque obvia homini gerenti animum liberum a praeiudiciis, vix convinci possit ille qui convinci non vult, sed rationes studiose quaerit ut se obfirms contra obligationem suscipiendo fidem. Neque putandum est hoc fuisse casu dispositum, imo potius alto divinae providentiae consilio provisum. Sic enim verificatur illud Scripturae dicentis: *Exortum est in tenebris lumen rectis, et iterum: Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis, turbati sunt omnes insipientes corde.*

Hinc ergo apparet quid sibi velit Concilium Vaticanum, cum dicit quod recta *ratio fidei fundamenta demonstrat*: demonstrando scilicet ea quorum notitia praesupponitur ad fidem, id est tum summam Dei auctoritatem, tum factum locutionis eius, ac per hoc, revelatorum obiectorum credibilitatem. — Et hactenus quidem de iis generalibus notionibus quae integrae disputationi lucem afferre debent. Nunc oportet ad singula descendere, sequendo de more ordinem quaestionum S. Thomae.

QUAEST. I.

DE OBIECTO FIDEI

In omni disciplina oportet a notioribus ad minus nota descendere, et quia habitus innotescunt per actus, actus vero per obiecta, prima quaestio circa fidei virtutem est de obiecto eius. Dicendum autem in primis *de obiecto formali* (art. 1), deinde vero *de materiali*, de quo multiplex occurrit consideratio. Erit enim considerandum obiectum materiale, primo quoad se (art. 1-2); secundo quoad suas essentiales conditiones quae sunt veritas et obscuritas (art. 3-5); tertio quoad suam evolutionem per revelationes successivas ab initio mundi usque ad apostolos (art. 6-9); quarto demum quoad auctoritatem a qua ex instituto Christi debet proponi, et penes quam ex consequenti residet proxima regula credendorum (art. 10). — Porro de ipso formali obiecto doctrina est ut sequitur.

THESIS IX.

16 Formale fidei obiectum est auctoritas Dei revelantis, id est auctoritas ex summa Dei sapientia et veracitate consurgens, eaque non absolute considerata, sed prout informans testificationem seu locutionem divinam. Haec ipsa autem locutio ad fidei motivum dicenda est pertinere, ut constitutivum quidem si sumatur active pro revelatrice Dei voluntate, ut conditio vero sine qua non, si accipiatur passive pro signo seu verbo notificante.

§ 1.

Auctoritatem Dei revelantis esse formale fidei obiectum, definitum invenitur in Concilio Vaticano, Const. *Dei Filius*, cap. 3 et can. 2: « Hanc vero fidem quae humanae salutis initium est, Ecclesia catholica profitetur virtutem esse superna-

« turalem, qua Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo revelata
 « vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem
 « naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem
 « ipsius Dei revelantis qui nec falli nec fallere potest ». Et
 rursus: « Si quis dixerit, ad fidem divinam non requiri ut re-
 « velata veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur,
 « anathema sit ».

Haec autem Concilii definitio aperte eruitur ex Scripturis. Sane vero, nihil frequentius est apud Scriptores sacros, quam ut fidei motivum in Dei testimonio collocent. *Gratias agimus Deo*, inquit Apostolus in 1 Thessal. II-13, *quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut vere est verbum Dei qui operatur in vobis qui credidistis*. Quo in loco procul dubio verbum Dei idem est ac testimonium Dei. — Rursus 1 Ioan. V, 5-10, dicitur: *Quis est qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est, quoniam hoc est testimonium Dei quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*. Et statim propriam rationem incredulitatis declarans Ioannes addit: *Qui non credit Filio, non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo*. — Denique Christus ipse in Evangelio, Ioan. VIII-17, arguit ex fide quae iuxta ritum Mosaicum adhibebatur duobus testibus, ut etiam adhiberetur Patri et sibi testificantibus: *Et in lege vestra, inquit, scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me Pater*. Et alia innumera sunt in eundem sensum eamdemque sententiam collineantia, eaque adeo nota ut supervacaneum sit plura hic transcribere.

Nunc autem, ut dictum est supra ⁽¹⁾, duobus modis contingit ut testimonium sit motivum assentiendi. Uno quidem modo, *pure materialiter*, in quantum scilicet testimonium subest evidentiae quam quis habet de eius veritate. Et tunc, non

⁽¹⁾ Supra, Prolegom. de fide § 2.

La opinion del autor es que no se necesita la gracia de dios para el juro en su testimonio.

ipsum testimonium secundum se, sed sola evidentia in attestante formalis est ratio adhaesio ad rem testificatam. Tunc non ipsi personae testificanti adhibetur fides, nec ei quantum est ex vi actus, defertur honor, nec signatur exercite quod ipsa sit verax. Tunc enim a personae attestantis auctoritate praescinditur; tunc non est maius vel minus testimonium secundum maiorem minorrem eius dignitatem. Quin imo, eadem ratione sequeretur assensus formaliter loquendo, etiam propter testimonium patris mendacii, si per possibile vel impossibile constaret ipsum in datis circumstantiis a vero dicendo nequaquam potuisse defleccere. — Sed alio modo, eoque longe diverso, contingit testimonium aliquod esse motivum assensus, videlicet *formaliter in quantum est huius personae testimonium, eiusmet auctoritate vestitum*. Et tunc vere huic personae creditur, tunc vere defertur ei honor et obsequium, tunc vere mensuratur assensus firmitas secundum propriam illius dignitatem. Sed nec dubium ullum tibi erit quin hic modus sit quo in Scripturis testimonium Dei pro motivo assignatur. Etenim fides quam Scriptura iubet, est fides qua credimus Deo: *Creditit Abraham Deo, et reputatum est ei ad iustitiam* ⁽¹⁾. Est fides qua in obsequium Christi captivatur intellectus: *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi* ⁽²⁾. Est fides qua actu exercito signamus quod Deus verax sit: *Qui accepit eius testimonium, signavit quia Deus verax est* ⁽³⁾. Est fides quae fundatur super testimonium maius testimonio hominum: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est* ⁽⁴⁾. Quae omnia evidenter collocant formale fidei theologicae objectum in testimonio Dei formaliter accepto in quantum divina auctoritate informatum. Testimonium autem Dei reduplicative ut divina auctoritate informatum, nihil aliud demum est quam ipsa Dei testificantis auctoritas prout habetur in definitione Vaticana, in qua perpetuus quoque totius Ecclesiae sensus authentice fuit propositus: « Cum ergo, inquit Leo

⁽¹⁾ Rom, IV-3.

⁽²⁾ 2 Cor. X-5.

⁽³⁾ Ioan. III-33.

⁽⁴⁾ 1 Ioan. V-9.

« Magnus Serm. 7 de Nativ. c. 1, ad intelligendum sacramentum nativitatis Christi qua de matre virgine est ortus, accedimus, abigatur procul terrenarum caligo rationum, et ab illuminatae fidei oculis mundanae sapientiae fumus abscedat. Divina est auctoritas cui credimus, divina est doctrina quam sequimur ».

Accedit et argumentum desumptum ex natura fidei in quantum est virtus theologica. De ratione enim virtutis theologicae est ut habeat ipsum Deum pro obiecto, et prae primis quidem pro obiecto formali. Hinc fidei nostrae motivum non est evidencia: neque evidencia intrinseca, ut per se constat, neque etiam extrinseca qualis est evidencia in attestante, quia omnis evidencia nostro affulgens intellectui, aliquid creatum est quod ab ipso Deo distinguitur. Ipse autem Deus non potest esse formale actus intellectualis obiectum nisi dupliciter. Uno modo in quantum est prima veritas in essendo, per seipsam applicata intellectui ut forma eius intelligibilis. Alio modo in quantum est prima veritas in dicendo, interponens suam auctoritatem ut cui assensus mentis innitatur. Sed primum contingit in cognitione gloriae, alterum in cognitione fidei, et ideo de proprio fidei theologicae motivo eadem ac supra redit conclusio. Unde S. Thomas Q. 1, a. 1, et Q. 4, a. 1: « Si in fide consideremus formalem rationem obiecti, nihil est aliud quam veritas prima. Non enim fides de qua loquimur, assentit alicui nisi quia est a Deo revelatum. Unde ipsi veritati divinae fides innititur tamquam medio... Quia scilicet per auctoritatem divinam intellectus creditis convincitur ad assentiendum his quae non videt ».

Et hactenus quidem de formalis obiecto fidei nostrae in generali. Superest nunc ut quibus Dei attributis constituatur ac velet integretur, magis particulariter inquiramus.

§ 2.

In primis, auctoritatis nomine in praesenti intelligitur illa perfectio, ratione cuius persona aliqua digna est, si aliquid attestetur, ut quis ei assentiat praecise quia ipsa est quae attetas-

tur. Notandum enim quod nunc sermo non est de auctoritate in iubendo, sed in dicendo. Quippe *auctoritas in iubendo* est causa obligationis, et semper respicit liberam voluntatem cui per pracepti iniunctionem morale ligamen imponitur. Proinde, ubi in fidei etiam negotio intervenire habet, hoc non est nisi in quantum fidem facit obligatoriam, iis interim omnibus suppositis ex quibus fides in sua propria et specifica ratione pendet. Et de hac auctoritate nunc non agitur, sed de illa sola cui recte et rationabiliter inniti possit intellectualis assensus, quae est *auctoritas in dicendo*. Nam fides theologica est actus intellectus quo credimus vera esse quae a Deo revelata sunt, non secus ac intellectualis etiam actus est fides illa vulgaris quam testantibus hominibus adhibemus. Et licet requirat voluntatis imperium pro quanto motivum non est eiusmodi, ut motu spontaneo determinetur intellectus, adhuc tamen voluntas non facit assentire nisi propter rationem quae legitimum praebat fundamentum intellectui, in quantum est facultas respiciens verum sub ratione veri.

Quocirca auctoritas in dicendo de qua nunc loquimur, id est dignitas personae praebens intellectui rationabile assensus fulcimentum seu motivum, iis perfectionibus constituantur necesse est, quibus praecise intellectis, intelliguntur quoque attestations huius personae lege quadam ordinaria et constanti ad verum determinari. Eiusmodi autem perfectiones sunt sapientia et veritas, ut cuilibet consideranti statim apparebit. Ergo per eas iure saltem praesumptas, ut in fide humana saepe contingit, omnis auctoritas in dicendo constituitur. Est tamen differentia inter veritatem et sapientiam, quia veritas est virtus moralis, sapientia vero virtus intellectualis. Porro, sicut dictum est in generali prolegomeno, quisquis vere habet virtutem morale, necessario habet ipsam quantum ad omnia ad quae virtus ipsa se extendit; quod non verificatur de intellectualibus. Si quis igitur in quacumque parte a perfectione veritatis deficiat, eo ipso auctoritate in dicendo absolute et simpliciter excidat necesse est. Si autem solum deficiat a perfectione scientiae, adhuc in eo particulari ordine in quo sciens vel sapiens est, ad quemdam auctoritatis gradum admittitur. At ille qui est ipsa subsistens sapien-

tia imparsicipataque veritas, praecise quia et in quantum subsistens sapientia imparsicipataque veritas, in summo ac supremo auctoritatis culmine consequenter eminebit. Talis autem est Deus. Ergo a primo ad ultimum, auctoritas quae fidei theologicae obiectum est, per summam Dei sapientiam ac veritatem determinate constituitur. Et hoc est quod non obscure indicat Concilium Vaticanum cum dicit: « Propter auctoritatem ipsius « Dei revelantis qui nec falli (propter sapientiam), nec fallere (propter veritatem) potest ». Hoc idem quod inculcant Scripturae, cum ad exigendam fidem nostram, duo praedicta Dei attributa in medium adducunt. Dicitur enim Ioan. VII-28: *Est verus qui misit me, quem vos nescitis.* Et iterum Ioan. VIII-26: *Qui me misit verax est, et ego quae audivi ab eo, haec loquor in mundo.*

Verumtatem auctoritas quae est fidei motivum, non debet sumi seorsum a locutione seu attestatione habentis auctoritatem, et propterea non utecumque dicitur auctoritas Dei esse formalis credendi ratio, sed auctoritas Dei revelantis sive attestantis. Re enim vera, omnis fides nititur attestationi auctoritate informatae, et omnis credens suum assensum resolvit in dictio nem alterius, ita ut ly *quia dicit* sit ratio motiva, et non mera tantum conditio. Ergo idem sentendum de fide theologica, prout luculenter etiam appareat ex omnibus Scripturae locis superius § 1 allatis, ubi huius fidei fundamentum testimonium divinum ponitur. Notandum autem quod sicut creatio potest sumi active et passive (¹), ita et divina locutio. Locutio enim sive revelatio activa nihil aliud est quam voluntatis actus quo suam propriam mentem ordinat Deus ad hoc ut nobis manifestetur, nobisque innotescat (²). Passive accepta, est signum effectum ad extra in

(¹) « Creatio potest sumi active et passive. Si sumatur active, sic designat Dei actionem quae est eius essentia cum relatione ad creaturam. Si autem passive accipiatur..... in ipsa creatione importatur inceptio essendi et relatio ad creatorem a quo esse habet ». S. Thom. de Pot. Q. 3, a. 3.

(²) Cf. S. Thom. II Part. Q. 107, ubi de locutione angelorum.

notificationem eorum quae de mente sua ad nos dirigit Deus (¹). Porro in hac passiva locutione non videtur esse plus quam conditio applicans. Si enim possemus directe intendere in locutionem quae intra Deum est, per quam scilicet ordinatur divinae mentis conceptio ad esse nobis manifestatam, eodem prorsus modo moveremur ad credendum. Et similiter eodem modo quis moveretur in humanis, si posset intendere in locutionem interiorem Titii; locutionem autem interiorem nunc dico, non qua loquitur sibi ipsi interius concipiendo, sed qua aliquid a se conceptum ordinat per voluntatem ad alterius manifestationem (²). Sed quia hoc est impossibile, ideo indigemus signo exterius prolatu quod se habeat ut notificationis instrumentum. Nusquam tamen voci exterius sonanti, tamquam suo proprio fulcimento nititur humana fides; ergo nec divina verbo creato quod interiore Dei locutioni instrumentaliter deservit. Unde Caietanus in 2-2, Q. 1, a. 1: « Ratione revelationis activae ponitur revelatio

(¹) Locutio passiva Dei dividitur in intellectualem, imaginariam, et externam. Quarum prima est per species intelligibiles menti impressas, secunda per species imaginativas in phantasia productas, tertia per signa exteriora sensibus perceptibilia. Diligenter autem notandum hic est, quod locutio seu revelatio Dei de qua nunc sermo, non est qualiscumque manifestatio veritatis divinitus facta, sed talis manifestatio in qua Deus revelans simul manifestat se esse qui manifestat. Hinc si Deus mihi inspiraret conceptum alicuius veri, quin tamen inspirando patefaceret hunc conceptum esse suum, et a se ad me dirigi, non esset haec locutio sive revelatio prout nunc de revelatione loquimur: revelatio nempe quae ad fidem divinam est requisita, et in qua haec ipsa fides fundatur. Simile enim hoc foret ac si Titio mitterem epistolam anonymam per quam abdita quaedam ei manifestarem, sed non ita procul dubio, ut haberet Titius unde illa crederet ob meam auctoritatem. Et ideo, quoadusque non additur manifestatio veluti reflexa actualis interventus divinae auctoritatis, quaelibet illustratio desuper descendens nequaquam recensetur sub nomine revelationis in sensu theologico huius vocabuli.

(²) Ad locutionem interiorem « pertinet non solum quod (angelus) « loquatur sibi interius concipiendo, sed etiam quod ordinet per voluntatem ad alterius manifestationem. Et sic lingua angelorum meta phorice dicitur ipsa virtus angeli qua conceptum suum manifestat ». S. Thom. I. Part. Q. 107, a. 1 ad 2.